

Takrat pa mu je zagrozila:

»Le pazi se! Če bom hujša kakor ti, ti bodo moji hlapci zrahljali kosti, da me boš pomnil svoje žive dni!«

»Le brž pokliči kutarja, da naju poroči!« je tretji brat zatopotal z nogami in stisnil pesti. »Če nočeš, ti zavijem vrat tako resnično, kakor sem resnično tretji brat.«

Kaj je hotela storiti grofična? Hlapci, ki bi ji bili lahko priskočili na pomoč, so še spali. Zato je s tretjim bratom odšla h grajskemu patru, ki ju je poročil prej, preden je vzšlo sonce. Potlej so vsi grajski hlapci in dekle pirovali in popili vse vino v grajski kleti, ženin in nevesta pa sta plesala in preklinjala, da si je grajski kutar tiščal ušesa.

Opoldne pa je grofična rekla:

»Zadosti smo jedli in pili, zadosti plesali in se veselili, zdaj pojdimo na sprehod!«

In vsi svatje so vstali izza obloženih miz ter odšli z nevesto in ženinom iz gradu. Z njimi je šel tudi grajski kutar. Sonce je pripekalo, ko so se po ozki stezi pomikali v dolino, da bi se ohladili v mrzli Selščici. Na poseki pod Starim gradom pa je grofična, ki ji je bilo vroče, zaklela:

»Preklet bodi tvoj oče drvar, ki je tod posekal drevje, da me sonce žge kakor ciganko!«

Ženinu pa se je za malo zdelo, da mu mlada žena preklinja očeta, zato se je ozrl v nebo in zaklel:

»Preklete sonce, skrij se za oblake, da ne boš žgalo moje bledolične žene!«

In glej, zgodilo se je čudo! Za kazen, ker je preklel sonce, je ženin z nevesto in vsemi svati ter z grajskim kutarjem vred okamenel.

Poseko pod Starim gradom je že zdavnaj zaraslo novo drevje. V senci dreves pa še dandanašnji leže skale — okameneli grajski svatje in grajski kutar, ki ženina in neveste ni upal grajati zaradi kletvin.

Kdor ne verjame, naj gre pogledat! Ob poti na Stari grad bo videl okamenele svate in grajskega opata, ki mu z ramen visi — okamenela kuta.

(Motiv: Vida Sluga, Skofja Loka)

Opomba: Prim. opombo na str. 207. — P. B.

ZLATA JAMA

V Poljanski dolini je na rebreh Gabrške gore brezno, ki ga Poljanci imenujejo Zlata jama. V tej jami je skrit zaklad: dva sodčka, do veh napolnjena z zlatniki. Tod je v davnih davnih dneh pred Turki bežal vitez s Starega gradu, ki je sredi viharne noči zajezdil konja jahanca, s seboj pa je ponesel ves denar, ki ga je bil naropal pri tlačanih. Vse nagrabljeno zlato je nasul v dva sodčka in ju privezal za sedlo ter odvihral v črno noč, da bi zlato zaklad skrnil pred grabežljivimi Turki.

Ali ko je jezdil in jezdil, je preklinjal, ker ga je močil dež. Na begu pa se mu je prav pod Gabrško goro odtrgal jermen, s katerim je na sedlo otvezel sodček. Sodček z zlatniki je padel na zemljo in zgrmel v prepad. Jezljivi vitez pa je zaklel:

»Prekleti Zelenjuh, kamor si odnesel prvi sodček, odvleci še drugega!«

Ni še izrekel, ko je zagrmelo in treščilo, da se je preplašeni konj z vitezom in drugim sodčkom zvalil v brezno, na vse pa se je vsul plaz črne zemlje z Gabrške gore.

Na tem kraju, kjer je zakopan zaklad, so poslej Poljanci vsako kresno noč videli zelenkasto luč. Pričeli so kopati, da bi se prikopali do zlatega zaklada, a njihov trud je bil zaman.

Nedavno so Poljanci spet odšli s krampi in lopatami pod Gabrško goro, da bi izkopali zlati zaklad. Kopali so in kopali, a ker se do zasutih sodčkov niso prikopali, so dejali:

»Če bomo izkopali oba sodčka zlatnikov, bomo enega podarili siromakom. Naj bo naše delo srečno!«

In pljunili so v roke ter kopali in kopali, dokler niso izkopali obeh sodčkov. Komaj pa so ju izvlekli iz jame, so si pomeli roke, s pomežiknili in v en glas izrekli:

»Nič ne bomo dali siromakom, saj so revščine navajeni! Sami smo kopali, sami si bomo zlatnike razdelili!«

Takrat pa sta se sodčka zvalila nazaj v brezno, nanju pa se je vsul tolikšen plaz črne zemlje z Gabrške gore, da se vsi Poljanci svoj živi dan ne bi več prikopali do njiju.

Baje še dandanašnji dan vsako kresno noč čepita ob Zlati jami dva zelena mačka, ki čuvata pogreznjeni zaklad.

(Motiv: Ivan Križnar, Poljane)

Opomba: V času turških vpadov na loška tla je bil gradiščan na Starem gradu Jurij Sigesdorf (1474 do vsaj 1495), ki je bil zgolj freiški nameščeneec. Nagrabljeno zlato spominja na mnoge gosposčinske nameščence, ki so si pridobili lepo premoženje na račun podložnikov.

P. B.

KAMNITNIK

Kamnitnik je hribec blizu Škofje Loke, čigar hrbtišče je golo in posejano s skalami. Včasih pa je bil tod vinograd loške gosposke, ki je priganjala tlačane, da so v vinogradu rahljali zemljo in gnojili vinskim trtām.

Pod Kamnitnikom je stala bajta, v njej pa je živel starček, tlačan loškega gradu. Slabotni in bolehni starec ni zmogel težaškega dela v vinogradu, zato je odšel v grad in zaprosil:

»Gospod glavar, odvežite me trde tlake, saj vidite, da sem nadložen in star, delo v vinogradu pa zahteva krepkih rok!«

Glavar loškega gradu pa je bil surovež, da malo mu podobnih.

»Prej bo obstalo sonce sredi neba, kakor da bi bil za živih dni kdorkoli rešen tlake!« se je zadril nad starcem, da je ta kar vztrepetal. »Če si zmogel pot na grad, jo boš tudi v vinograd. Delaj, tlačan, saj si za delo ustvarjen!«

In nagnal je starčka iz gradu, da je reven in ubog odmotoglavil v kamnitniški vinograd, kjer je poslej kopal in se znojil, vmes pa stokal, ker pretežkemu delu ni bil kos.

Njegov jok pa je iz bližnje crngrobske hoste privabil gozdnega škrate, ki je prišel k starcu in ga vprašal:

»Zakaj jočeš, stari mož?«

»Kaj bi ne jokal, ko pa sem preslabih rok za trdo tlako, ki mi jo pod stare, sive dni nalaga oskrbnik loškega gradu,« je odgovoril starček. »Prosil